

INSTRUKCJA W SPRAWIE POGRZEBU

W liturgii pogrzebowej swoich dzieci Kościoł modli się i składa eucharystyczną ofiarę za tych, którzy przez chrzest zostali wszczępieni w śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa. Celebując z wiarą misterium paschalne Bożego Syna modli się, aby wierni zmarli z Nim przeszli przez śmierć do życia i by mogli być przyjęci do społeczności świętych w niebie. W ten sposób Kościoł wyprasza pomoc zmarłym i okazuje szacunek dla ich ciała, a żyjącym niesie pociechę płynącą z nadziei na życie wieczne. Wierni zmarli powinni być pochowani zgodnie z przepisami prawa (kan. 1176 § 1 KPK) i zachowaniem przepisów liturgicznych zawartych w „Obrzędach pogrzebu” dostosowanych do zwyczajów diecezji polskich i zatwierdzonych przez Konferencję Episkopatu Polski. Przepisy regulujące pogrzeb kościelny zawarte są w kanonach 1176-1185 Kodeksu Prawa Kanonicznego.

W diecezji wrocławskiej, w wymiarze prawa partykularnego, dotychczasowe przepisy zawarte były w „Zarządzeniu Biskupa Wrocławskiego w sprawie wypadków wątpliwych dotyczących pogrzebu kościelnego oraz odnośnie do ofiar składanych z okazji pogrzebów” z 9.05.1991 r. oraz w odpowiednich Statutach Drugiego Synodu Diecezji Wrocławskiej (Statuty 190-193; 227-231; 514-517). Niniejsza Instrukcja dostosowuje te zasady do aktualnie obowiązujących przepisów kościelnych i państwowych dotyczących pogrzebu i cmentarzy oraz odpowiada na nowe sytuacje związane z praktyką grzebania zmarłych. Z datą jej zatwierdzenia Instrukcja staje się obowiązującym prawem w diecezji wrocławskiej.

1. Na wiadomość o śmierci

1.1. Zgłoszenie pogrzebu powinien przyjmować duszpasterz osobiście i wyrazić rodzinie zmarłego szczerze współczucie. Spotkanie to niech będzie okazją do rozmowy duszpasterskiej.

1.2. W bolesnych dla ludzi chwilach, spowodowanych śmiercią bliskiej im osoby, niech duszpasterze starają się traktować osobę zmarłego i jej bliskich z wyrozumiałością i życzliwością, niezależnie od związania zmarłego lub jego rodziny z Kościołem¹.

„Niech pamiętają wszyscy, a zwłaszcza kapłani, gdy w obrzędach pogrzebowych polecają zmarłych Bogu, że ich obowiązkiem jest umocnić nadzieję uczestników pogrzebu i ożywić wiarę w tajemnicę paschalną oraz w zmartwychwstanie umarłych i to w taki sposób, aby okazując macierzyńską miłość Kościoła i niosąc pociechę płynącą z wiary, podnieść na duchu wierzących, a nie urazić pograżonych w żałobie.

W przygotowaniu i urzędzeniu obrzędów pogrzebowych niech kapłani z wielką delikatnością potraktują osobę każdego zmarłego i okoliczności jego śmierci oraz żałobę rodziny i potrzeby

¹ Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, wyd. 2, Katowice 1991, Wprowadzenie teologiczne i pastoralne, 18.

chrześcijańskiego życia. Niech również mają szczególny wzgląd na tych, którzy uczestniczą w pogrzebie i słuchają Ewangelii, czy to będą akatolicy, czy katolicy bardzo rzadko lub nigdy nie uczestniczący we Mszy św., albo nawet tacy, o których sądzi się, że utracili wiarę. Dla wszystkich bowiem kapłani są sługami Ewangelii Chrystusa”².

1.3. Wysokość ofiary złożonej w związku z pogrzebem powinna zależeć od uznania wiernych³.

1.4. Pogrzeb jest aktem kultu religijnego (Msza św., postługa duchownego do momentu zasypania trumny), z czego wynika, że Kościół nie świadczy usług. Środki finansowe składane w związku z wykonywaniem postługi religijnej są ofiarami związanymi z czynnościami religijnymi. Można potwierdzić np. drukiem *kp* (kasa przyjmie) czy innego rodzaju pokwitowaniem wysokość złożonej ofiary, ale w tym przypadku nie należy wystawiać rachunków ani faktur.

2. Miejsce nabożeństwa pogrzebowego

2.1. Podstawą przynależności parafialnej jest przede wszystkim stałe lub tymczasowe zamieszkanie. Dla zmarłego, który nigdzie nie miał stałego lub tymczasowego zamieszkania, parafią właściwą do odprawienia pogrzebu jest parafia zgonu. Nabożeństwo pogrzebowe powinno być z reguły odprawione we własnym kościele parafialnym zmarłego (kan. 1177 § 1).

2.2. Każdy jednak wierny, albo ci, do których należy troska o pogrzeb zmarłego, mogą wybrać inny kościół na nabożeństwo pogrzebowe za zgodą zarządcy tego kościoła, i po zawiadomieniu własnego proboszcza (kan. 1177 § 2).

2.3. Nie należy czynić żadnej różnicy w sprawowaniu obrzędów pogrzebowych ze względu na stan majątkowy czy pozycję zmarłego.

2.4. Celebracja pogrzebu nie powinna odbywać się w niedziele, a zwłaszcza w uroczystości *de precepto*, tzn. Zmartwychwstanie Pańskie i wszystkie niedziele Wielkiego Postu i okresu wielkanocnego, Boże Narodzenie, Najświętszej Bożej Rodzicielki (1 stycznia), Objawienie Pańskie (6 stycznia), Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej, Wniebowzięcia NMP i Wszystkich Świętych.

3. Osoby, którym należy udzielić pogrzebu kościelnego

3.1. Katechumeni, co do pogrzebu, zrównani są z wiernymi (kan. 1183 §1).

² Tamże, 17-18.

³ Instrukcja liturgiczno-duszpasterska Episkopatu Polski o pogrzebie i modlitwach za zmarłych, 7, w: Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, wyd. 2, Katowice 1991 r.

3.2. Do Ordynariusza miejsca należy zwrócić się o pozwolenie na pogrzeb kościelny ochrzczonych przynależnych do jakiegoś Kościoła lub wspólnoty kościelnej niekatolickiej, jeśli nie ma ich własnego szafarza, chyba że mieli przeciwną wolę (kan. 1183 §3).

3.3. Z wielką delikatnością należy postępować z osobami, które utraciły dziecko jeszcze przed jego narodzeniem. Kościół naucza o szacunku każdego ludzkiego życia od momentu jego poczęcia oraz o godności nienarodzonego równej każdej innej osobie ludzkiej. Dlatego w przypadku śmierci dziecka, które zmarło przed chrztem, a które rodzice zamierzali ochrzcić (kan. 1183 §2), prośbę o pochowanie nienarodzonego dziecka należy traktować z należąą powagą, tak jak w przypadku osoby, która już się urodziła. Na prośbę rodziców należy odprawić Mszę św. i stację przy grobie, zgodnie z „Obrzędem pogrzebu dziecka nieochrzczonego” i przy użyciu formularza Mszy św. na pogrzeb dziecka nieochrzczonego⁴. Wskazane jest w takiej sytuacji nieprzyjmowanie ofiar od rodziców dziecka.

3.4. Wolno odprawić Mszę św. za chrześcijanina należącego do wspólnoty wiernych odłączonych od Kościoła, jeżeli rodzina lub przyjaciele zmarłego proszą z pobudek religijnych o odprawienie Mszy św. i zdaniem Ordynariusza nie zachodzi niebezpieczeństwo zgorzenia wiernych. Nie wolno jednak w modlitwie eucharystycznej wymieniać imienia zmarłego, gdyż nie pozostawał on w pełnej łączności z Kościołem katolickim⁵.

3.5. Samobójstwo pozostaje w głębokiej sprzeczności z miłością siebie. Jest także zniewagą miłości bliźniego. Samobójstwo sprzeciwia się miłości Boga żywego. Obiektywna ocena samobójstwa widzi w nim czyn moralnie zły⁶.

3.6. Co do pogrzebu samobójców, według powszechnego zdania psychiatrów ci, którzy odbierają sobie życie, nie zawsze są w pełni odpowiedzialni za czyn samobójczy. Ciężkie zaburzenia psychiczne, strach lub poważna obawa przed próbą, cierpieniem lub torturami mogą zmniejszyć odpowiedzialność samobójcy⁷. Dlatego, jeżeli samobójcy o których tu mowa, w ciągu życia okazywali przywiązanie do wiary i Kościoła, nie odmawia się im pogrzebu kościelnego. Uczestnikom takiego pogrzebu, jeżeli wymaga tego potrzeba duszpasterska i nie zachodzi niebezpieczeństwo naruszenia dobra zmarłego i jego rodziny, można wyjaśnić sytuację.

3.7. Samobójcę, który przed zamachem na własne życie dawał zgorzenie, należy traktować jak jawnego grzesznika⁸. Samobójstwo popełnione z premedytacją zwiększa ciężar grzechu, zwłaszcza jeśli zostało popełnione z zamiarem dania „przykładu” choćby ludziom młodym⁹.

4. Osoby, którym należy odmówić pogrzebu kościelnego lub ograniczyć jego formę

⁴ Obrzędy pogrzebu..., Rozdział VII-IX.

⁵ Instrukcja..., 16.

⁶ Por. Katechizm Kościoła Katolickiego, 2281.

⁷ Por. Katechizm Kościoła Katolickiego, 2282.

⁸ Instrukcja..., 13.

⁹ Por. Katechizm Kościoła Katolickiego, 2282.

4.1. Prawo kanoniczne określa przypadki w jakich wierny zostaje **pozbawiony pogrzebu kościelnego**:

„Jeśli przed śmiercią nie dali żadnych oznak pokuty, pogrzebu kościelnego powinni być pozbawieni:

1. notoryczni apostaci, heretycy i schizmatycy¹⁰,
2. osoby, które wybrały spalenie swego ciała z motywów przeciwnych wierze chrześcijańskiej,
3. inni jawni grzesznicy, którym nie można przyznać pogrzebu bez publicznego zgorszenia wiernych (kan. 1184 § 1)”¹¹.

4.1.1. Do oznak pokuty (żalu) można zaliczyć np. prośbę zmarłego o kapłana (choćby nie zdążył przybyć), ucałowanie krzyża, zauważalne wzbudzenie aktu żalu, przeżegnanie się, przeproszenie za dane zgorszenie itp.¹²

4.1.2. Wykładnia kan. 1184 § 1 n.3 jako dyspozycji karnej ("powinni być pozbawieni") podlega interpretacji ścisłej (kan. 18). Należy pozbawić kogoś pogrzebu kościelnego **tylko wtedy**, gdy zachodzą **łącznie** trzy znamiona stanu faktycznego:

1. jawny grzesznik, który
2. przed śmiercią nie dał żadnych oznak pokuty (żalu), a któremu
3. nie można przyznać pogrzebu bez publicznego zgorszenia wiernych.

4.1.3. Jawny grzesznik to taki, który w sposób ciężki i trwały (habitualny) wykracza przeciw moralności chrześcijańskiej i którego to grzeszne życie jest znane otoczeniu. Aby jakiś grzech mógł być uznany za ciężki (śmiertelny) muszą być spełnione łącznie trzy warunki:

1. poważny przedmiot (ciężka materia grzechu),
2. pełna świadomość
3. i całkowita zgody woli.

¹⁰ "Herezją nazywa się uporczywe, po przyjęciu chrztu, zaprzeczanie jakiejś prawdzie, w którą należy wierzyć wiarą boską i katolicką, albo uporczywe powątpiewanie o niej; apostazją - całkowite porzucenie wiary chrześcijańskiej; schizmą - odmowa uznania zwierzchnictwa Biskupa Rzymskiego lub utrzymywania wspólnoty z członkami Kościoła, uznającymi to zwierzchnictwo" (kan. 751 KPK). Aby akt formalnego wystąpienia z Kościoła został uznany za skuteczny kanonicznie, muszą zostać spełnione warunki określone w *Zasadach postępowania w sprawie formalnego aktu wystąpienia z Kościoła* przyjętych przez Konferencję Episkopatu Polski 27.09.2008 r. (opublikowane w *Miesięczniku* nr 10, 2008 r., s. 870). Praktykowane w niektórych krajach zdeklarowanie wobec władz cywilnych wystąpienia z Kościoła nie jest apostazją.

¹¹ Przykładowo można tu wymienić: osoby prowadzące domy publiczne ("agencje towarzyskie"), zajmujące się "turystyką aborcyjną", pokątną produkcją czy sprzedażą alkoholu, handlujące narkotykami. Jeśli ich działalność jest jawna i ich pogrzeb kościelny mógłby spowodować publiczne zgorszenie wiernych, należy im takiego pogrzebu odmówić.

¹² Instrukcja..., 14.

Takiemu grzesznikowi należy odmówić pogrzebu kościelnego, gdyby miał on wywołać publiczne zgorszenie.

4.1.4. Jeżeli wymienione w kan. 1184§ 1 n.3 osoby dały przed śmiercią **jakiegokolwiek oznaki pokuty**, a tym bardziej, gdy przed śmiercią wyświadczyły się i otrzymały rozgrzeszenie, to mają prawo do pogrzebu kościelnego na równi z innymi wiernymi. Nie należy w takim przypadku stosować z tytułu ich grzesznej przeszłości żadnych ograniczeń w obrzędzie pogrzebowym.

4.1.5. To odnosi się również do wiernych, którzy żyli w małżeństwie niesakramentalnym, a przed śmiercią dali oznaki pokuty, czy też uzyskali wcześniej zgodę na przystępowanie do sakramentów św. i wyklucza się publiczne zgorszenie wiernych¹³.

4.1.6. Publiczne zgorszenie można wykluczyć przez poinformowanie ludzi o okazanych przez zmarłego oznakach pokuty¹⁴. Jest to też okazją do ukazania wielkiego miłosierdzia Bożego, dającego człowiekowi szansę nawrócenia jeszcze w ostatnich chwilach życia. Pan Jezus w przypowieści o robotnikach w winnicy (Mt 20,1-16) wskazał, że niektórzy mogą być zaangażowani dopiero w ostatniej godzinie.

4.2. W razie wątpliwości dotyczącej urządzenia czy odmówienia pogrzebu kościelnego, należy się zwrócić do miejscowego Ordynariusza, do którego decyzji powinno się dostosować (kan. 1184 § 2).

4.3. Gdy nie da się usunąć wątpliwości, zmarłemu należy urządzać pogrzeb kościelny, jednak w taki sposób, by nie wywołać zgorszenia¹⁵. W praktyce wprowadza się wtedy pewne ograniczenia w obrzędach pogrzebowych. Wskazane jest w takiej sytuacji nieprzyjmowanie ofiar od urządzających pogrzeb¹⁶.

4.4. Taka sytuacja może zaistnieć np. w przypadku pogrzebu człowieka, który żył w niesakramentalnym związku małżeńskim, a który w miarę dostępnych możliwości spełniał praktyki religijne i swym postępowaniem nie dawał zgorszenia. Może też to mieć miejsce przy pogrzebie osoby dłuższy czas nie praktykującej czy nawet lekceważącej życie religijne. Najczęściej wchodzi wtedy w grę "lenistwo duchowe" a nie pogarda spraw wiary¹⁷.

4.5. Należy roztropnie podejmować decyzję o ograniczeniu formy pogrzebu tak, aby nie przyniosła ona więcej szkody niż pożytku duchowego dla rodziny zmarłego i wiernych uczestniczących w pogrzebie. Odnosi się to zwłaszcza do sytuacji ludzi starych, chorych, pracujących poza miejscem zamieszkania, którzy nie z własnej woli nie mogą uczestniczyć w życiu religijnym swojej parafii, czy przyjąć kapłana podczas wizyty duszpasterskiej (zwanej kolędą).

¹³ Instrukcja..., 15.

¹⁴ Instrukcja..., 14.

¹⁵ Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, t. 3, Lublin 1986, s. 367.

¹⁶ F. Bączkiewicz, Prawo kanoniczne, t. 2, n. 426.

¹⁷ Ks. Szafrowski E., Podręcznik Prawa Kanonicznego, t. 4, Warszawa 1986, s. 204.

4.6. Pozbawienie kogoś pogrzebu zawiera w sobie również odmowę odprawienia w jego intencji Mszy św. pogrzebowej (kan. 1185).

5. Opłaty cmentarne

5.1. Wysokość opłat cmentarnych nie powinna przewyższać opłat ustalonych dla cmentarzy komunalnych. W przypadku niedostatku materialnego rodziny zmarłego należy zmniejszyć wysokość opłat, a nawet z nich zrezygnować. Wysokość opłat zależy od rodzaju grobu¹⁸.

5.2. Według istniejącego od dawna w Polsce, w tym i w diecezji włocławskiej zwyczajowo opłata za postawienie nagrobka wynosi 10% jego wartości.

5.3. Opłaty wiążą się także z przedłużeniem rezerwacji grobu, co następuje po upływie kolejnych 20 lat jego użytkowania, według norm zawartych w prawie państwowym¹⁹.

5.4. Nie jest niezgodnym z prawem wprowadzenie opłat za korzystanie z infrastruktury cmentarza, pod warunkiem, że takie opłaty będą przewidziane w regulaminie.

6. Ponowne użycie grobu

6.1. Sprawę ponownego użycia grobu do pochowania zwłok normuje prawo państwowe:

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 7 marca 2008 r. w sprawie wymagań, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca pochówku zwłok i szczątków (Dz.U. 2008 nr 48 poz. 284), określa poszczególne rodzaje grobów:

- a) grób ziemny - stanowi dół w ziemi, do którego składa się trumnę ze zwłokami lub urnę i zasypuje wydobytą z tego grobu ziemią;
- b) grób murowany - stanowi dół, w którym boki są murowane do poziomu gruntu, do którego składa się trumnę ze zwłokami lub urnę, nad którymi wykonane jest sklepienie;
- c) grób rodzinny - stanowi grób przeznaczony do składania dwóch lub więcej trumien ze zwłokami lub urn;
- d) katakumby - stanowią pomieszczenie z niszami w ścianie, przeznaczone do pochówku zwłok;
- e) kolumbarium - stanowi budowlę z niszami przeznaczonymi do składania urn;
- f) miejsce grzebalne – stanowi miejsce wyznaczone przez Zarządcę cmentarza do urządzenia grobu.

¹⁹ Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. 1972, Nr 11, poz. 62) Stan prawny po zmianach wprowadzonych w 2006 r., art. 7 (Dz.U. 2006 Nr 220, poz. 1600).

1. Grób nie może być użyty do ponownego chowania przed upływem lat 20.
2. Po upływie lat 20 ponowne użycie grobu do chowania nie może nastąpić, jeżeli jakakolwiek osoba zgłosi zastrzeżenie przeciw temu i uiści opłatę, przewidzianą za pochowanie zwłok. Zastrzeżenie to ma skutek na dalszych lat 20 i może być odnowione.
3. Przepisy ust. 1 i 2 nie mają zastosowania do pochowania zwłok w grobach murowanych, przeznaczonych do pomieszczenia zwłok więcej niż jednej osoby, a także do chowania urn zawierających szczątki ludzkie powstałe w wyniku spopielenia zwłok.
4. Dozwolone są umowy, przedłużające termin, przed upływem którego nie wolno użyć grobu do ponownego pochowania.
5. Niezależnie od powyższych przepisów jest wzbronione użycie do ponownego pochowania grobów, mających wartość pamiątek historycznych (ze względu na swą dawność lub osoby, które są w nich pochowane, lub zdarzenia, z którymi mają związek) albo wartość artystyczną.
6. W istniejących grobach murowanych dopuszcza się chowanie zwłok osób zmarłych w ciągu 20 lat po wydaniu decyzji o zamknięciu cmentarza. Przy zmianie przeznaczenia terenu cmentarnego przepis art. 6 ust. 4 ma zastosowanie również do zwłok pochowanych w tym dwudziestoletnim okresie.²⁰

Zgłoszenie o którym mowa w ust. 2 jest zbędne w wypadku, gdy chodzi o grób murowany, w razie złożenia opłaty przewidzianej za dalsze korzystanie z miejsca na cmentarzu²¹.

6.2. Z postanowienia ust. 2 wynika, że nie można odmówić przedłużenia utrzymania (rezerwacji) grobu, gdy ktokolwiek o to prosi i uiści należną opłatę.

6.3. Należy kilka razy w roku w ogłoszeniach parafialnych zachęcać wiernych do dbania o groby i przypominać, że w przypadku nie przedłużenia rezerwacji grobu, może on zostać użyty do ponownego pochowania zwłok. Dotycząca tej sprawy informacja powinna być również umieszczona na stałe przy wejściu na cmentarz. Jeśli nie przedłużono rezerwacji, to przed przeznaczeniem grobu do nowego pochówku należy o tym zamiarze powiadomić dotychczasowych opiekunów grobu. Gdy nie można do nich dotrzeć, to należy odpowiednio wcześniej umieścić przy grobie tabliczkę informacyjną z odpowiednim napisem.

6.4. Tam, gdzie nie ma cmentarza komunalnego powinny być przyjmowane do pochowania na cmentarzach wyznaniowych zwłoki osób zmarłych bezwyznaniowych lub należących do wyznania, które w danej miejscowości nie ma cmentarza. Zwłoki tych osób powinny być traktowane na równi ze zwłokami osób należących do wyznania, do którego należy cmentarz,

²⁰ j.w., art. 7.

²¹ Rozporządzenie Ministrów Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska oraz Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 20 października 1972 r. w sprawie urządzania cmentarzy, prowadzenia ksiąg cmentarnych oraz chowania zmarłych, § 26 ust. 1 (Dz. U. 1972, Nr 47, poz. 299).

zwłaszcza odnośnie miejsca pochowania, właściwego ceremoniału pogrzebowego, wznoszenia nagrobków itp.²²

7. Księgi cmentarne

7.1. Parafia, będąca zarządcą cmentarza parafialnego, obowiązana jest prowadzić księgi cmentarne, obejmujące:

- a) księgę osób pochowanych na cmentarzu, prowadzoną według numeracji narastającej lub w układzie rocznikowym,
- b) księgę grobów,
- c) alfabetyczny spis osób pochowanych na cmentarzu²³.

7.2. Księga osób pochowanych na cmentarzu powinna zawierać następujące dane dotyczące osób pochowanych na cmentarzu:

1. nazwisko i imię,
2. nazwisko rodowe,
3. stan cywilny,
4. datę i miejsce urodzenia,
5. datę i miejsce zgonu,
6. informację, czy zgon nastąpił w wyniku choroby zakaźnej,
7. imiona i nazwiska rodziców,
8. datę pochowania,
9. miejsce pochowania,
10. w przypadku ekshumacji i przeniesienia do innego grobu na tym samym cmentarzu - datę i miejsce ponownego pochowania, a w przypadku ekshumacji poprzedzającej pochowanie na innym cmentarzu - datę ekshumacji oraz nazwę i adres cmentarza, na którym ma nastąpić ponowne pochowanie,
11. numer ewidencyjny,
12. rodzaj grobu,
13. ostatnie miejsce zamieszkania,
14. numer i datę rejestracji zgonu w księgach stanu cywilnego oraz nazwę i siedzibę urzędu, który zgon zarejestrował, lub numer, datę i wystawcę innego dokumentu, z którego pochodzą dane dotyczące osoby pochowanej²⁴.

7.3. Księga grobów powinna zawierać następujące dane:

²² Ustawa, art. 8 ust. 2 i 3. "Właściwy ceremoniał pogrzebowy", tzn. obrzędy sprawowane przez duchownego innego wyznania albo świeckiego mistrza ceremonii.

²³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 sierpnia 2001 r. w sprawie sposobu prowadzenia ewidencji grobów §1(Dz. U. z 2001 nr 90, poz. 1013)

²⁴ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 lipca 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu prowadzenia ewidencji grobów §1 pkt. 4 (Dz. U. z dnia 13 sierpnia 2003 r.).

1. numer ewidencyjny,
2. nazwisko i imię osoby lub osób pochowanych w grobie,
3. datę pochowania,
4. rodzaj grobu,
5. miejsce pochowania,
6. adnotację o wpisie nagrobka do rejestru zabytków,
7. adnotacje o wniesionych zastrzeżeniach i opłatach związanych z przedłużeniem rezerwacji grobu²⁵.

7.4. Alfabetyczny spis osób pochowanych na cmentarzu powinien zawierać:

1. nazwisko i imię osoby pochowanej na cmentarzu,
2. miejsce pochowania,
3. numer ewidencyjny²⁶.

7.5. Wpisy do ksiąg cmentarnych powinny być dokonywane niezwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni od pochowania osoby na cmentarzu.

7.6. W księdze cmentarnej należałoby zanotować, kto grobem się opiekuje, by po 20 latach, w razie potrzeby, powiadomić o zamierzonym przeznaczeniu grobu do ponownego pochowania.

7.7. Karty zgonu, na podstawie których dokonano pochowania zwłok, powinny być przechowywane przez zarząd cmentarza co najmniej 30 lat²⁷.

7.8. Księgi cmentarne powinny być dobrze zabezpieczone i przechowywane bezterminowo²⁸.

7.9. Administrator cmentarza, a więc proboszcz parafii zarządzającej cmentarzem, powinien sporządzić szczegółowy plan cmentarza²⁹.

7.10. Każdy cmentarz powinien posiadać własny regulamin. Regulamin cmentarza powinien być zgodny z obowiązującymi przepisami prawa cywilnego, jak i kościelnego, w tym z *Regulaminem cmentarzy rzymskokatolickich w diecezji wrocławskiej*.

8. Księga zmarłych

8.1. Fakt zgonu i pogrzebu powinien być zapisany zasadniczo w parafii własnej zmarłego. Również wtedy, gdy wobec braku własnego cmentarza dla odprawienia nabożeństwa

²⁵ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 sierpnia 2001 r. w sprawie sposobu prowadzenia ewidencji grobów §4 (Dz. U. z 2001 nr 90, poz. 1013); Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 lipca 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu prowadzenia ewidencji grobów §1 pkt. 5 (Dz. U. z dnia 13 sierpnia 2003 r.).

²⁶ Rozporządzenie z 2001 r., §5 (Dz. U. z 2001 nr 90, poz. 1013).

²⁷ Rozporządzenie z 1972 r., § 15 (Dz. U. 1972, Nr 47, poz. 299).

²⁸ Rozporządzenie z 2001 r. §16, (Dz. U. z 2001 nr 90, poz. 1013).

²⁹ Rozporządzenie z 1972 r., § 3, (Dz. U. 1972, Nr 47, poz. 299).

pogrzebowego korzysta się "gościnnie" z kościoła innej parafii. W takim przypadku zgłaszający pogrzeb powinien dostarczyć wydane przez zarząd cmentarza zaświadczenie o przyjęciu ogłoszenia pogrzebu, z podaniem numeru grobu.

8.2. Jeśli ktoś, zgodnie z kan. 1177 § 2, wybierze inny kościół na pogrzeb, to wtedy dokonuje się zapisu w księdze zmarłych parafii tegoż kościoła.

9. Kremacja zwłok

9.1. Chociaż Kościół usilnie zaleca zachowanie zwyczaju grzebania ciał zmarłych to jednak nie zabrania kremacji, jeśli nie została wybrana z pobudek przeciwnych nauce chrześcijańskiej (kan. 1176 § 3). Zawsze jednak należy podkreślać pierwszeństwo grzebania ciał, „które Kościół wyżej ceni, ponieważ sam Chrystus chciał być pogrzebany”. Nie wydaje się też stosowne, aby „nad prochami celebrowano obrzędy, które mają na celu uczczenie ciała zmarłego”. Stąd obrzędy pogrzebowe z ostatnim pożegnaniem włącznie zasadniczo należy odprawiać przed kremacją zwłok³⁰.

9.2. Obrzędy, które zwykle są w kaplicy lub przy grobie mogą w przypadku spalenia zwłok być odprawiane w budynku krematorium, a nawet w samej sali krematorium, jeśli nie ma innego odpowiedniego miejsca. Przez odpowiednie pouczenie należy zapobiec niebezpieczeństwu zgorzenia lub indyferentyzmu religijnego.

9.3. Urnę po kremacji składa się w grobie lub w specjalnym kolumbarium bez zewnętrznej okazałości, z udziałem jedynie najbliższej rodziny.

9.4. Gdy przysłana została urna z prochami zmarłego można sprawować obrzędy pogrzebowe nad samą urną, którą stawia się w prezbiterium, według podanych w "Obrzędach pogrzebu": pierwszej formy, rozpoczynając od Mszy św. albo według formy drugiej³¹.

9.4. Urny ze szczątkami zwłok należy grzebać w wydzielonej części cmentarza, w tzw. kolumbarium, lub w grobach. Przy projektowaniu nowego cmentarza na kolumbarium należy przewidzieć około 5% powierzchni grzebalnej. Grób dla urny powinien mieć wymiary: długość 0,5 m, szerokość 0,5 m, głębokość 0,7 m; nisza dla urn w kolumbarium powinna mieć nie mniejsze wymiary niż: długość 0,4 m, szerokość 0,4 m, głębokość 0,4 m³². Nie należy grzebać urn w istniejących grobach, przed ustalonym przez prawo upływem 20 lat od pogrzebu.

³⁰ Dodatek do Obrzędów pogrzebu, Katowice 2010, 2-3.5.

³¹ Obrzędy pogrzebu..., 15; Dodatek do Obrzędów pogrzebu, 5.

³² Rozporządzenie z 2008 r., §15 (Dz. U. 2008 nr 48 poz. 284).

9.5. Szczątki pozostałe w wyniku spalenia zwłok, przewożone na odległość powyżej 60 km lub przewożone za granicę Państwa powinny być umieszczone w zalutowanym pudle metalowym (urnie) zamkniętym w skrzynce drewnianej³³.

9.6. Dla pochowania sprowadzonych z zagranicy popiołów ze spalonych zwłok wystarczy zezwolenie na przywóz³⁴.

9.7. Godną polecenia jest praktyka wkładania urny ze szczątkami zwłok do trumny.

10. Ekshumacja

10.1. Ekshumacja zwłok i szczątków ludzkich może być dokonana wyłącznie w następujących przypadkach:

- a) na umotywowaną prośbę osób uprawnionych do pochowania zwłok za zezwoleniem właściwego inspektora sanitarnego,
- b) na zarządzenie prokuratora lub sądu,
- c) na podstawie decyzji właściwego inspektora sanitarnego w razie zajęcia terenu cmentarza na inny cel³⁵.

10.2. O zamierzonej ekshumacji parafia zarządzająca cmentarzem powinna być powiadomiona na piśmie.

10.3. Ekshumacja zwłok powinna się odbywać we wczesnych godzinach rannych w okresie od 16 października do 15 kwietnia. Należy też powiadomić właściwego inspektora sanitarnego, który sprawuje nadzór nad ekshumacją oraz wyraża zgodę na jej przeprowadzenie (przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności). Może on zezwolić na dokonanie ekshumacji w innym niż w wyżej podanym terminie³⁶.

10.4. Zwłoki osób zmarłych na choroby zakaźne, których wykaz ustalony został w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 6 grudnia 2001 r. w sprawie wykazu chorób zakaźnych, w przypadku których stwierdzenie zgonu wymaga szczególnego postępowania ze zwłokami osób zmarłych na te choroby, nie mogą być ekshumowane przed upływem 2 lat od dnia zgonu³⁷.

Instrukcja wchodzi w życie z dniem 1 listopada 2011 r.

Włocławek 12.09.2011 r.

³³ Rozporządzenie z 1972 r., § 30 ust. 4, (Dz. U. 1972, Nr 47, poz. 299).

³⁴ j.w., § 24 ust. 5.

³⁵ Ustawa, art. 15, pkt. 1.

³⁶ Rozporządzenie z 1972 r., § 31 (Dz. U. 1972, Nr 47, poz. 299).

³⁷ Ustawa, art. 15, pkt. 3.

Ks. Artur Niemira
KANCLERZ KURII

+ *Wiesław Mering*
BISKUP WŁOCŁAWSKI